

INKLYUZIV TA'LIMDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

Jasur Safarov Davlatmurodovich

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent

Davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Ona tili va adabiyoti ta'limi fakulteti

3-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Zebo Omarova

Annotatsiya Ushbu maqolada inklyuziv ta'lim tizimida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilar uchun yaratilayotgan innovatsion vositalar, ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri hamda pedagogik jarayondagi roli yoritiladi. Shuningdek, texnologiyalar orqali ta'limda teng imkoniyatlarni ta'minlash masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, zamonaviy texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari, innovatsiya, pedagogika, teng imkoniyat.

Аннотация

В данной статье анализируются роль и значение современных информационно-коммуникационных технологий в системе инклюзивного образования. Освещаются инновационные инструменты, создаваемые для учащихся с особыми образовательными потребностями, их влияние на эффективность обучения и роль в педагогическом процессе. Также рассматриваются вопросы обеспечения равных возможностей в образовании с помощью технологий.

Ключевые слова: инклюзивное образование, современные технологии, информационно-коммуникационные средства, инновация, педагогика, равные возможности.

Abstract

This article analyzes the role and importance of modern information and communication technologies in the inclusive education system. It highlights the innovative tools being developed for students with special educational needs, their impact on educational efficiency, and their role in the pedagogical process. Additionally, the issues of ensuring equal opportunities in education through technologies are reviewed.

Keywords: inclusive education, modern technologies, information and communication tools, innovation, pedagogy, equal opportunity.

Hozirgi globallashtirish davrida ta'lim tizimini takomillashtirish va uni zamon talablari asosida rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, barcha toifadagi o'quvchilar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan inklyuziv ta'lim konsepsiyasi ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda.

Inklyuziv ta'lim - bu jismoniy yoki ruhiy imkoniyati cheklangan, shuningdek alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarni umumiy ta'lim jarayoniga jalb etish, ularning teng huquqli ta'lim olishlarini ta'minlashga qaratilgan tizimdir. Ushbu jarayonda zamonaviy texnologiyalar muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimiga yangi imkoniyatlar olib kirdi. Xususan, ular inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish va ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynamoqda.

Inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi - barcha bolalar uchun teng va sifatli ta'limni ta'minlashdir. Bu tizimda har bir o'quvchining individual imkoniyatlari, ehtiyojlari va qobiliyatlari inobatga olinadi. Inklyuziya nafaqat ta'lim jarayonini, balki jamiyatda bag'rikenglik va ijtimoiy tenglikni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. O'zbekistonda ham inklyuziv ta'limni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. So'nggi yillarda bu borada qator qonunlar va davlat dasturlari qabul qilinib, ta'lim tizimida ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. *Mavzuga oid tadqiqotlarda ta'kidlanganidek, inklyuziv ta'lim*

texnologiyalarini tizimli ravishda ikki guruhga, ya'ni tashkiliy (dizayn va dasturlash) hamda pedagogik (tabaqalashtirilgan o'qitish) guruhlarga ajratish mumkin [2]. Shuningdek, bu tizim pedagogikada konstruktivistik yondashuv bilan uyg'unlashadi, chunki unda o'quvchi bilimni tayyor holda emas, balki faol faoliyat va interaktiv texnologiyalar orqali o'zlashtiradi [2].

Zamonaviy texnologiyalar inklyuziv ta'limni rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ular orqali o'quv jarayoni yanada qulay, samarali va individual yondashuv asosida tashkil etiladi. Bugungi kunda quyidagi texnologiyalar keng qo'llanilmoqda:

Elektron darsliklar va resurslar — o'quv materiallarini audio, video va animatsiyalar yordamida qulay shaklda yetkazadi. Masalan, ko'zi ojiz bolalar matnni eshitish, eshitishi zaif o'quvchilar esa vizual tasvirlar orqali ma'lumotni oson qabul qiladi.

Masofaviy ta'lim platformalari — jismoniy harakatlanishi cheklangan yoki uzoq muddat davolanayotgan bolalarga uy sharoitida ta'lim olish imkonini beradi. Ular sinfdoshlaridan ajralmagan holda darslarni onlayn kuzatib, topshiriqlarni topshirib borishadi.

Mobil ilovalar — o'quv jarayonini interaktiv va qiziqarli o'yin shakliga keltiradi. Bu dasturlar, ayniqsa, diqqatni jamlashga qiynaladigan bolalarning fanga bo'lgan qiziqishini hamda motivatsiyasini oshirishga yordam beradi.

Sun'iy intellekt asosidagi dasturlar — har bir o'quvchining bilim darajasi va topshiriqlarni bajarish tezligiga moslashadi. Tizim bolaning xatolarini tahlil qilib, unga stressga tushmaydigan, o'z kuchiga mos shaxsiy topshiriqlarni beradi. Ushbu texnologiyalar yordamida o'quvchilarning mustaqil o'rganish qobiliyati rivojlanadi va ta'lim jarayoni yanada qiziqarli bo'ladi. Inklyuziv ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bir qator ijobiy natijalarni beradi:

1. Birinchidan, har bir o'quvchiga individual yondashuv imkonini yaratadi.

2. Ikkinchidan, ko‘rish yoki eshitish imkoniyati cheklangan o‘quvchilar uchun maxsus vositalar yordamida ta’lim olish osonlashadi.
3. Uchinchidan, o‘quvchilarning motivatsiyasi va qiziqishini oshiradi.
4. To‘rtinchidan, ta’lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Masalan, ekran o‘quvchi dasturlar ko‘zi ojiz o‘quvchilarga matnni eshitish orqali o‘rganish imkonini beradi, subtitrli videolar esa eshitishida muammosi bo‘lgan o‘quvchilar uchun qulaylik yaratadi.

Shu bilan birga, inklyuziv ta’limda texnologiyalarni qo‘llash jarayonida ayrim muammolar ham mavjud:

- Texnik vositalarning yetishmasligi;
- Internet infratuzilmasining rivojlanmaganligi;
- O‘qituvchilarning texnologiyalardan foydalanish ko‘nikmasining pastligi.

Ushbu muammolarni hal etish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish zarur:

- Ta’lim muassasalarini zamonaviy texnika bilan ta’minlash
- O‘qituvchilar uchun malaka oshirish kurslarini tashkil etish
- Raqamli ta’lim resurslarini kengaytirish

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy texnologiyalar inklyuziv ta’limni rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Ular orqali har bir o‘quvchining ta’lim olish huquqi ta’minlanadi va individual yondashuv asosida samarali ta’lim muhiti yaratiladi. Kelajakda inklyuziv ta’limni yanada rivojlantirish vacations zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish, pedagoglarning malakasini oshirish va ta’lim tizimini innovatsion asosda takomillashtirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. Saidova, N. B. (2025). Inklyuziv ta'limda qo'llanilayotgan zamonaviy texnologiyalar
3. UNESCO. Inclusive Education Guidelines.
4. A.Xoliqov. Pedagogik texnologiyalar.
5. N.Nishonova. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari.